

יוסף עופר

א. הקדמה

מהותה של החלוקה לסדרים בספרי הנביאים והכתובים, המזויה בכתבי-היד של בעלי המסורה, היא אחת החידות הבלתי-פתורות של המסורת. החלוקת הסדרים בתורה יש עדויות רבות מן המדרשים ומן הפיויטים, ומהותה ברורה לכל — על פייה נהוגת הקראיה התלת-שנתית בתורה; ואילו על חלוקת הסדרים בנביאים ובכתובים ועל שימושה אין עדויות ברורות.

חוקרים רבים, הסוקרים את ענייני המסורה, אינם נותנים דעתם לנושא זה, או קובעים ש'משמעות חלוקה זו אינה ברורה'. יש שהניחו כי תכילת סימון זה היא להציג חלוקה טכנית לקורא בעם, אך הסיבה והמטרה אינן ידועות², ויש שסבירו כי תכילותם של סדרי הנביאים היא לסמן הפטורה לפרש השבוע שעלה-פי מנהג הקראיה התלת-שנתית³. בעיה נוספת, הקשורה בסדרי הנביאים והכתובים, היא דרך החלוקה שלהם. במקומות רבות נראתה שחלוקת הסדרים אינה חלוקה עניינית של הכתובים⁴.

¹ י. ייבין, מבוא למסורת הטברנית⁴, ירושלים תשמ"ג, עמ' 34.

² י. קיל, מבוא לפירוש ספר שמואל מסדרות דעת מקרא, ירושלים תשמ"א, עמ' 5. בהקדמה למחדורות קורן של התנ"ך הובאה השערה על קיום מהזור קראיה שנייה של נביאים וכותבים בימות החול. אולם השערה זו מוכסת על חשוב מתמטי בלבד, ללא הוכחות מספקות.

³ ראה: A. Büchler, 'The triennial Reading of the Law and Prophets', *JQR* 6 (1893–94), pp. 1–73; (להלן: ביכלר), עמ' 33. ההוכחות שביבילר מביא הן רועעות ביותר. שכן כל קרבה של סימן סדר לראש הפתחה או לסיופה היא לדידו בבחינת ראייה. וראה גם: J. Mann, *The Bible as read and Preached in the Old Synagogue*, I, Cincinnati 1940, pp. 10–11 (להלן: מאן). הסכור שישמעו הסדרים נוצר מעיקרו לסייע גבולות הפטורה והורחב אחריך כדי לשמש חלוקה של כל נביאים וכותבים (ראה דבריו להלן, הערה 40). גם פריד (נ' פריד, 'הפטורה אלטרנטטיביות בפoitוי ניוי' ו'אשר פoitנים קדומים', סינוי סב [תשכ'ח], עמ' נת, העה 143) סבור, שסימני הסדרים מורים על גבולות הפטורה.

⁴ ראה: ביכלר, עמ' 33; ע' חכם, מבוא לספר איזוב מסדרות דעת מקרא, ירושלים תש"ל, עמ' 10; מ' זר-כבוד, מבוא לספר קוהלת מסדרות דעת מקרא, ירושלים תשל"ג, עמ' 6.

ברורה והנה – ייח' א, ולו א, ט; וכہ אמר ה' – זכי' ח, כג ולא ח, ד. בagnetך מהדרות ברויאר, ירושלים כל' – תשמ"ב, שבו סמגנו הסדריים על-די ספר ההילפּס, תזקנו מקומות אלו.

ה- אוטו בכרבר בראשינו ווינו אט המפכחים שאחרינו
תוחלת ספר מלכים שוויה מספור הפקדים מאותר יותר בידי אדם אחר. להו והוסף סדר בראש הספר,

הדור האחרון של דברי הימים פורסם בידי מ' פיטאייריה ווי' ייבין, 'דף נסוך לכתור ארם צובה', רביבין נא שמו"ב', עמ' 171-176. הצלילום מפורסם במקצת, אך ככל הנראה סימן הסדר אינו מצוי בילה, ו, ולא קיום אחר בדף זה.

החוקרים ציינו שני מאפיינים של החלוקה לסדרים: (א) סדרים רבים פותחים בפטוק שעוניינו טובח או ברכה;⁵ (ב) במקרים רבים מסומנת התחלתי הסדר בפסק שלפני התחלת עניין חדש.⁶ שתי מגמות אלו דרשות בדיקה כמותית, כדי לקבוע מהו שימוש כל אחד מהן, נדורשות גם הסביר. שתרץ את שתי המגמות כאחת.

הסדרים בספרות המסורה

תחילה לכל דין ראי שນבחן אם חלוקת הסדרים, המשתקפת בכתבי-היד השונים, היא אחידה. לשם כך השווינו את ספר החילופים⁷ עם כתבי-היד א' ל.ק.⁸ ב-ל מזויות שתי מסורות שונות: החלוקה המסומנת בגוף המקרא (שנסמנא: ל.ט) ורשימת הסדרים המופיעות בסוף הנכאים ובסוף הכתובים (מסורת זו תסמן לה). שתי המסורות נבדלות זו מזו במספר מזויות.

הה

הספר	ס' החריגות	לה	לפ'	א	ק
1. שם"א	כ, ה ויאמר יהונתן	כ, ה ויאמר דוד	כ, ד ויאמר דוד	כ, ד ויאמר דוד	כ, ד
2. שם"ב	ב, ז ועתה תחזקנה	ב, ז ועתה יעשֵׂה	ב, ז ועתה יעשֵׂה	ב, ז ועתה יעשֵׂה	ב, ז
3. מל"א	יג, כג ויהי אחרי קברנו	יג, לא ויהי אחרי אכלנו	יג, לא ויהי אחרי אכלנו	יג, לא ויהי אחרי אכלנו	יג, לא

⁵ דאה: מסכת סופרים, מהדורות יואל הכהן מילר, ליפסיא תרל"ה, עמ' 221-222, בהערה: הקדמה למלמדות קורן של התנ"ך (לאו שם המחבר); חכם לעיל, העלה (4, עמ' 10; כלל לעיל, העלה (2), עמ' 6.

⁶ מילר (עליל, הערכה 5) הציע על התופעה ושיר שחדרב נובע מטעות, לאור תפוצת התהוועה וציבורה, ברור שآن לתולות על הדעת הסבר כזה. ואהא גם: "הינמן, חמוץו ה"תלה-שנתית" ולוח השנה", תבריך לג (תשכ"ד), עמ' 362–368. וראה בהקדמה לתניין קורן ובדרבי ע' חכם מבכו לאספר תהליכי מסדרת דעת

מקרא', ירושלים תשל"ט, עמ' ד.

⁷ דראי להלlot את השאלת מה ראה מישאל בן עוזיאל לכלול את רשימת סדרי התורה בספר שנועד למנות את החילופים (=המחלוקות) שבין שני המלמדים. אהרן בן אשר ומשה בן נפתלי. לא מזאתו שדרנו בכך. אולי נערכו ושימורת אלו על-פי הסדרים להקלת החטמאות ברשימה, גם לנוהגים על-פי המנהג החדשני וגם לאלו הנוהגים על-פי המנהג הרגיל-שני (כשם שהחלוקת על-פי שני המנהגים נרשמה בכתביה היוד של בעלי המסורה).

⁸ א – כתארם צובה, דפוס צילום, ירושלים תשל"ו; ל – כתבייד לנינגרד, פירוקובץ B19a; ק – כתבי ים בוגרשוב מאכדרבו.

⁹ א. ליתא' מטעו שאין בכתב-היד סדר במקומות זה או בקרבתו. 'חסר' משמעו שכתב-היד לא נשתרם

במקום זה.

3. שלושה שינויים (מס' 5, 7, 13) קשורים לעניין אורך הסדרים, ויידונו להלן.
רק שניי אחד (מס' 9) אינו שייך לשולשת הסוגים שלעיל.

קרבת המסורות

א. המסורות של ספר החילופים ושל לה קרובות ביותר, והן נבדות זו מזו רק בשלושה מקרים.
ב. מסורתו של א' היא הרחוקה ביותר מסורת ספר החילופים (ו'לה). בין מסורות אלו ניכרים 12 הבדלים.
ג. מסורות ק' לפ' קרובות למדוי' זו לו', והןמצוות במעטם ביןיים בין מסורת א' לבן מסורת ספר החילופים – לה.

ג. אורךם של הסדרים

1. **האחדות באורך**
נפנה עתה לשאלת המרכזית: האם חלוקת הסדרים היא חלוקת הטקסט לצורך קריאתו בהמשכים, או שסימן הסדר מורה על תחילת הפטורה או על סופה? ניתן להכريع בשאלת זו באמצעות בדיקה פשוטה של אורך הסדרים.
בדיקה שערכנו מודדנו את אורך הסדרים על-פי מספר העמודים של כל סדר במהדורות דפוס של התנ"ך (מהדורות ברויאר). כל יותר לעורוך בדיקה זו מאשר לבדוק את אורך הסדר על-פי מספר פסוקיו, ואין סיבה להניח שההתוצאות בדרך זו תהיה נכונות פחות מalto

שהיו עלות בדיקה על-פי מספר הפסוקים.¹³

האורך המוצע של סדר בנבאים הוא 2.4 עמודים. השטויות מאורך זה אין גדולות.
1.8 אורך הסדרים נמצא בתחום של 1.6 עד 3.6 עמ', וрок סדרים בודדים חוגגים מתוחם עד 3.0 עמ'.¹⁴

האורך המוצע של סדר בכתבוכים (פרט למגילות) הוא 3.4 עמ'. אורךם של רוב הסדרים הוא 3.0 עד 4.2 עמ' (שהם 3.5 עד 4.9 עמ' בתנ"ך קורן).¹⁵

¹³ ראה למשל את הסדר העשורי בספר יהושע (יד, טו – יז, ג), שמספר פסוקיו גדול בהרבה מאשר סדרי יהושע, אך אורכו בעמודים ממוצע, כיוון שפסוקיו קצרים.

¹⁴ שטית התקן היא 0.39 עמודים, כולל 0.6 מאורך הסדר. ואלו הם הסדרים הקצרים (מספרם ניתן כאן על-פי ספר החילופים): יהושע, סדרים ד, יב; שמואל, סדר א; מלכים, סדר ט או ב' (ראה דין להלן); וסדר בג; ישעיה, סדרים ב, ו, ט; ירמיה, סדרים ג, ט – (ראה דין להלן). טו; זיהזקאל, סדר כבו; זכריה, סדר ב. ואלו הסדרים הארוכים: שופטים, סדר ג; שמואל, סדר לד (האחרון); מלכים, סדר כ; ישעיה, סדר א; הווע, סדר א; זכריה, הסדר האחרון.

¹⁵ שטית התקן היא 0.42 עמ', שהם 0.12 מאורך הסדר. בספרים אמר'ת מודדנו במהדורות קורן, בשל צורת ההדפסה השונה במהדורות ברויאר (יחס הצפיפות בין מהדורות ברויאר למדורת קורן הוא 7:6). סדרים

הספר	ס' החילופים	לא	לה	לפ'	א
16. תה'	ק, ה לודור מומר	ק, ה ק, א	ק, ה ק, ה	ק, ה ק, ה	ק, ה כי טוב ה'
17. אירוב	לה, לה התשליח ברוקים	לה, לה לה, לד?	לה, לה התירים לעכ	לה, לה לה, לה	לה, לה לה, לה
18. רות	ב, יב ישלם ה'	ב, יב ליini הלילה	ב, יג לייה	ב, יג לייה	ב, יב ישלם ה'
19. איכה	חסר לייה	חסר ליות אדם	חסר ליות	חסר לייה	חסר לייה
20. אסתר	ב, ה איש יהודי	ב, ה לייה	ב, ה לייה	ב, ה לייה	ב, ה לייה
21. אסתר	ג, ח ויאמר המן למלך	ג, ח לייה	ג, ח לייה	ג, ח לייה	ג, ח לייה
22. אסתר	ו, יא ויקח המכן	ו, יא לייה	ו, יא לייה	ו, יא לייה	ו, יא ויקח המכן
23. דני'	ו, כת ונדניאל דנה	ו, כת ונדניאל דנה	ו, יא ונדניאל כדי ידע	ו, יא ונדניאל דנה	ו, יא ונדניאל כדי ידע
24. נחמי'	יב, כז וכחנת חותמת	יב, כז אללה בימי	יב, כז אללה בימי	יב, כז אללה בימי	יב, כז וכחנת חותמת

מסקנות

א. מן המקורות שנבדקו עולה, כי מסורת הסדרים היא מסורת יציבה מאוד. אפשר לקבוע כי בסיסו של המוסר שנדקו מוצאה אחת, שחלו בה שינויים מעטים בכתבי-היד השוניים. מסקנה זו אינה תקפה לגבי חמישה מגילות: בחלוקת הסדרים שם מוציאים שינויים רבים יחסית. לעומת זאת, בכל 206 סדרי בנבאים ו-77 סדרי הכתובים (פרט למגילות) מצוים רק 19 שינויים (11 שינויים בנבאים ו-8 בכתבוכים).

ב. ניתן לומר כמעט את כל השינויים כך:

1. תזוזה של פסוק אחד בסימון הסדר – 11 שינוי.¹¹

2. החלפה בין פסוקים קרובים הפתוחים באותו המלים – שישה שינוי.¹²

3. החלוף מן הסוג הראשון אופייני למסורת הנרשמת בכתב-היד בשולי המקרה (כדוגמת חילוף מן הסוג השני אופייני למסורת הבאה באמצעות דשים של מLOTות לפ' א' ק), ואילו חילוף מן הסוג השני אופייני למסורת הבאה באמצעות דשים של מLOTות הפתחה של הפסוקים (כדוגמת סדר החילופים ו'לה').

¹¹ השינויים מסווג זה הם: 1, 2, 4, 6, 10, 12, 15, 16, 17 (שתים משלוש הדעות).

¹² מספריהם: 11, 14, 15, 16, 23 (שתים משלוש הדעות).

ז. שינוי מס' 3 – גם במקומות זה יש עדיפות לאחת המסורות: החלוקה במל"א יג, לא עדיפה על החלוקה בפס' כג, היוצרת סדר קצר במקצת. מסורת ספר החילופים עומדת כאן כנגד כל שאר המסורות, וניתן להנימ שhay נובעת מהחלפת שני הפסוקים, הפותחים באותו המלים.

עוצם התופעה שבמקרים מסוימים סדרים חריגים באורכם (בין למעלה ובין למטה) אלו מוצאים מחולקת בין המסורות, מחזקת את מסקנתנו, כי ניכרת מגמה לקבוע סדרים השווים בקרוב באורכם.

3. מסקנות

ביקורת אורך הסדרים מובילה למסקנה, כי ביטוד חלוקת הסדרים עומדים, ככל הנראה, שני מחזורי קרייה: האחד הוא מחוור הקרייה בנבאים, והוא בן כ-205 סדרים, והאחר הוא מחוור הקרייה בכתביהם והוא בן כ-77 סדרים. מחוור זה אינו כולל את המגילות. מסקנות אלו עלות מן השוני באורך הסדרים: סדרי הכתובים ארוכים באופן מובהק מסדרי הנבאים. על-פי אורכם השונה של סדרי המגילות, ועל סמך ריבוי השינויים בין המסורות בוגרultimo להן, ניתן לקבוע, שקריית המגילות לא נכללה במחוזור קרייה הכתובים.²⁰

ד. מקומות החלוקה

1. עקרונות החלוקה ושכיחותם

נבדוק עתה את שני עקרונות החלוקה שהוצעו בהקדמה למאמר: (1) הסדר פותח בפסוק שעניינו טובча וברכה; (2) הסדר מתחילה פסוק אחד לפני תחילתו של עניין חדש. בבדיקה כל אחד מן העקרונות יש קושי מסוים, שהרי אין מדר אובייקטיבי המגדיר פסוק של טובча וברכה. הבדיקה נערכה אפוא באופן סובייקטיבי, אולם נתנו בו לחומרה, ולא מנינו כאן פסוקים שיכולים להיחשב רק בדוחק כפסוקי ברכה.

גם בבדיקה העיקרון השני התקשינו, שכן אין בדיינו מדר בדורו להגדרת תחילתו של עניין חדש, ומשום כך הבדיקה היא סובייקטיבית במעט גם כאן. יש לציין, שבמזרומי תחילים, חלקוותם ברורה ומוגדרת, בולט מאוד עיקרונו זה: כל סדרי תחילים, פרט לשניים, פותחים בפסוק אחרון של מזמור.²¹

²⁰ כך משתמש גם מסכת סופרים. ראה להלן.

²¹ כך גם בckett. עב. שהרי כל אחת מהאותיות האלף-בית במזמור זה נחשבת כמזמור בפני עצמו, על-פי מסורת כתבייה. להלן נסביר את אחד החריגים בתחילים.

עובדות אלו מביאות בהכרח לידי מסקנה, שהחלוקת הסדרים היא חלוקה רצופה של הטקסט לצויר קריאתו (או לימודו) בהמשכים. אילו היו פה סימני הפטורות, שפוזרו באופן מקרי, לא היה אפשר שתיווצר אחידות שכזו באורך הסדרים.¹⁶

2. מחלוקת המסורות ואורך הסדרים

יש לציין, כי מספר שינויים בין המקורות לגבי הסדרים (שצוינו בטבלה לעיל) קשורים בשאלת אורך הסדרים:¹⁷

א. שינוי מס' 5 – בשל חלוקת הסדר במל"ב כ, ח (על-פי ספר החילופים ולח) נוצר לפני נקודה זו סדר חריג קצר, שאורכו 1.4 עמ'. אולי כיוננו מכוורת אלו לפס' יט באותו פרק, הפותח אף הוא באותה מלה פתיחה, אולם אז יוצר סדר קצר, שאורכו 1.6 עמ', לאחר נקודת חלוקה זו. ביטול החלוקה וצירופם של שני הסדרים לאחד (כשיטת לפא) יוצר סדר חריג באורך (3.7 עמ'). אין לדעת איזו שיטה השתנה המקרה, אך סביר להניח, שהחריגה באורך הסדר (למעלה או למטה) היא סיבת השינוי בין המקורות.

ב. שינוי מס' 13 – על-פי מסורת א', שאינו מסמן סדר בד"ב לה, ו, נוצר כאן סדר אורך במיוחד (5.2 עמ'). על-פי שר המקורות, נוצרו ממש שני סדרים במיוחד (2.5 ו-2.7 עמ'). המצא דומה אפוא לזה שתואר בסעיף הקודם.¹⁸

ג. שינוי מס' 7 – החלוקה בירמיה יז, כו (על-פי ספר החילופים ולח לפני תיקונו) יוצרת שני סדרים קצריים במיוחד, באורך של 1.0 עמ' כל אחד. איחודם לסדר אחד, כשיתת שאר המקורות, יוצרת סדר באורך ממוצע.

ד. שינוי מס' 11 – החלוקה בוכריה יד, טז (על-פי ספר החילופים וק') גורמת לסדר אורך במיוחד בסוף תרייעשר. אם החלוקה היא בסוף זכריה או בתחילת מלאכי (כמו בשאר המקורות), אין אורכו של הסדר חריג.¹⁹

ה. שינוי מס' 23 – מסורת ספר החילופים – לח, המחלת בד"ג ו, יא, יוצרת סדר קצר מאוד לפניו וסדר אורך מאד אחריו. מסורת זו היא ככל הנראה שיבוש של מסורת לפא. המחלת בפס' כת באותו הפרק, הפותח אף דוא במללה זרניאל.

קצרים: דבחי"י סדרים כה – כו (שני האחרונים); דניאל סדר ד (ראה דיוון להלן); ערוא סדר י (אחרו); משלו, סדרים ז, ז, ח (אחרונים). סדרים ארוכים: דבחי"י, סדר א; דניאל סדר ג; תחילים סדר י (קיט, עב – קכח, 1).¹⁶ לשם דוגמה אפשר לבדוק את ילקוט שמעוני, שהר' מזוז' פוזרו בו באופן מקרי, על-פי ההפניות החודדיות שבתוך חילוקט (ראה: ילקוט שמעוני, ירושלים תש"ץ, דברי מבו על הליקוט ומחבבו מאת בצלאל לנדו, עמ' 12–14). בדיקה של קטע לדוגמה (ספר ויקרא, רמזים תכח–תמן) העלתה, שהמרחקים בין רמזו למשנהו נעים בין 0.3 ל-3.7 עמודים (סתימת התקן 0.84, שהם 0.87 מאורך הסדר).

17 סדר הדין הוא על-פי העניין ולא על-פי סדר הכתובים.

18 יש להעיר על כך, שבסוף הספרים, ואולי גם בראשי הספרים, יש נטייה להציג מאורך הסדרים הממושיע. כך בסוף הספרים יהושע, שמואל, מלכים, תרייעשר, דבחי"י, ערוא, אירוב ומשל ובחילול הספרים שמואל, ישעה, תרייעשר ודבחי"י. החלוקה נקבעה, כיכלול, ללא התחשבות בנקודות הסיום של הספר.

¹⁹ מסורת ספר החילופים ויק במקומם וזה מקורה בחרפת שני הפסוקים הפתוחים במלים זהה כל.

מנתוניים אלו עליה כי 42 אחוזים מן הסדרים פותחים בפסוק אחרון בעניין; 54 אחוזים מן הסדרים פותחים בפסוק שענינו טובה וברכה. יצוין כי ניתן לראות בפסוקי ברכה (הגם שהדבר אינו מובהק) עוד 41 מתחז 67 הסדרים שלא נמצא בהם אף אחד משני המאפיינים, או שניין להסביר את מקומם החלוקה בדרך שתוצע להלן. רק ב-26 סדרים (שהם כ-10 אחוזים מן הסדרים) לא נמצא מאפיין ברור למקום החלוקה.

2. עקרון החזרה

המנג המוזר, לסמן את תחילת הסדר פסוק אחד לפני סוף העניין, יובן היטב אם נקבע את השערת הבאה: הפסוק שבענו נסתומים הסדר — הוא הפותח את קריית הסדר הבא אחריו.²³ הסבר אפשרי למנג כזה הוא הרעיון לקשר בין הסדרים ולשוזר את הקריאות העוקבות זו בזו. סימן הסדר בכתבי־היד של המסורת הוא ציון מקום תחילתו של הסדר החדש. הסדר הקודם לו אינו מסתיים במקום הסימון, אלא פסוק אחד אחר־כך. גם העיקרון של פסוקי הטובה והברכה מתבסא יפה על־פי השערת זו: פסוק שענינו טובה וברכה יפה לסיסים בו את הסדר, ובבה בשעה נאה גם לפתוח בו את הסדר שלאחריו. מעתה יתhapeך הגלגל: במקומות לתמוה על סדר המתחליל בפסוק שלפני סוף עניין, עלינו לתמוה דוקא על סדר המוסמן בתחלתו של עניין חדש, או סמוך לסוף העניין — בפסוק שאיןו של טובה וברכה. ניעין לדוגמא במזמור מט בתהילים. כמו כל הסדרים בתהילים, היה علينا לצפות, שסימן הסדר יופיע בפסוק האחרון. אכן גם הפסוק שלפניו הם פסוקים של

דרכ"י	שם ^י	מל'	יש'	יר'	יח'	שם ^י	מל'	יש'	יר'	יח'
א						ב	א	ב	—	22
אב						אב	א	אב	—	23
						ב	א?	אב	—	24
א						ב	ב	ב	—	25
						—	ב	ב	—	26
						ב	ב	ב	—	27
						א	א	א	—	28
						א	א	א	—	29
						א?	ב	?	—	30
						ב	א?ב	א?ב	—	31
						—	—	—	—	32
						—	—	—	—	33
						—	—	—	—	34
						—	—	—	—	35

²³ השערה מעין זו העללה היינמן (עליל, הערה 6, עמ' 368). אכן היינמן מתייחס לדבריו לדורי התורה ולא לדורי הג"ץ. בסדרי התורה אין למצוא אף סדר אחד המתחליל באופן מובהק בפסוק שלפני סיום העניין. אשר לנכאים וכותבים, נראה לנו, שהה זה מנג קבוע לחזור על פסוק אחד (ולא יותר!) בקריאה הבאה.

ואלו תוצאות הבדיקה:²² 198 חלוקות של סדרים בתחום הספרים (להוציא ראשי הספרים).

אחר	פסוק אחרון בעניינו	פסוק שענינו טובה וברכה	אחר
79	41	25	
53			

כותבים: 71 חלוקות סדרים בתחום הספרים.

אחר	פסוק אחרון בעניינו	פסוק שענינו טובה וברכה	אחר
11	15	31	
14			

²² בטבלה הבאה מוכאים המאפיינים של התחלות הסדרים. מספר הסדרروم למספר המופיע בספר הhilopim. הסימנים: א — פסוק אחרון בעניין; א? — ניתן לראות בפסוק והסימן סוף עניין; ב — פסוק שענינו טובה או ברכה; ב? — ניתן לראות בפסוק והסימן של טובה או ברכה.

יה'	שוף'	שמי'	מל'	יש'	יר'	יח'	תרוי מה'	משל' איב'	דע'	עורא דביה'	עשר
2	ב	ב	א	ב	ב	ב?	ב	ב?	א?	א?ב?	3
3	א?ב?	א?ב	ב	ב	ב?	—	ב	ב?	—	א	4
4	א?ב	א?ב	א?ב?	א?ב?	א?ב?	—	—	—	—	—	5
5	ב?	א	א?	א?	א?	—	—	—	—	—	6
6	ב	ב	ב	ב	ב?	—	—	—	—	—	7
7	—	ב	ב	ב	ב?	—	—	—	—	—	8
8	—	—	ב	ב	ב	—	—	—	—	—	9
9	א?ב?	ב	ב	ב	ב?	—	—	—	—	—	10
10	—	א?ב?	ב	ב	ב?	—	—	—	—	—	11
11	—	ב?	א	ב	א?	—	—	—	—	—	12
12	א	א?	ב	—	—	—	—	—	—	—	13
13	א	ב	—	—	—	—	—	—	—	—	14
14	—	ב?	א?	א?	ב?	—	—	—	—	—	15
15	א?	א?	א?	א?	א?	—	—	—	—	—	16
16	—	ב	ב	ב	ב?	—	—	—	—	—	17
17	—	ב	ב	ב	ב?	—	—	—	—	—	18
18	א?	—	ב	א?	א?	—	—	—	—	—	19
19	—	ב?	א?	ב?	ב?	—	—	—	—	—	20
20	א?	א?	ב?	ב?	ב?	—	—	—	—	—	21

4. ראייה שנייה – מדרש קוהלת
החולקה לסדרים משתקפת במדרשי רבה לקוהלת. מגילת קוהלת מחולקת על-פי המסורה לארבעה סדרים שווים בגודלם.²⁵ מדרש קוהלת מחלק לשושה סדרים, וחלוקת הסדרים זהה לחולקת המסורה, פרט לכך שני הסדרים הראשונים נחשבים לאחד. הסדר השני שבמדרש מסומן בראשו (ז, א) במלים 'סדרא תניינא' ובסיומו במלים 'סיליק סדרא תניינא'. הסדר השלישי מסומן בראשו (ט, ז) במלים 'סדרא תליתאה'.²⁶
מדרש קוהלת – ראייה יפה לעקרון החזרה. המדרש לסדר הראשון מסתיים במלים: "אשר מי יגיד לאדם וגוי" (ו, יב). אמר שלמה: אני אגיד לך מה טוב מכולן "טוב שם משמן טוב" (ז, א). המדרש לסדר הראשון מסתיים אפוא בקשר דרשמי בין סופו של הסדר הנדרש לבין הפסוק הפותח את הסדר שלאחריו.
כיצועו בו גם בסוף הסדר השני: "וחולק אין להם עוד לעולם" (ט, ז) – אבל ישראל יש להם חלק ושכר טוב שנאמר "לך אכול בשמחה לחמך" (ט, ז). בדיקות כמו כן בסוף הסדר הראשון, מופיעה גם כאן דרישה החורצת את הפסוק האחרון של הסדר עם הפסוק הראשון של הסדר הבא אחריו.

ה. זמן הקראיה של נביאים וכותבים על-פי חלוקת הסדרים

1. קראית סדרי המגילות
שנינו במסכת סופרים (יד, יח):
א"ר לוי: מגילת אסתר צורין לקרוטה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר (תה/ל, יג):
למען יזריך בכבוד – בלילה, ולא ידום – ביום. לפיכך נהגו לקרוטה במצואי שבת שתים.
ר"ם כי החליף בכניסתה שמע קליהון דסדרא. אמר: עד مت אתה עושים את התורה קורות קורות? אמרו לו: מושן יזריך בכבוד ושבkon. וננה העם לומר כן, לאומרה במצואי שבת אל אדר עד שייעברו חמשה עשר באדר. ומקרי היכי קרי? בשבת ראשונה של אדר קורין העם ביחיד עד בלילה ההוואר' (אס/ז, א) ובמצואי שבת שנייה קורין מביליה ההוואר' עד יודubar שלום לכל זרעו.
בשיר השירים קורין אותו בלילי ימים טובים של גליות האחים בלילה אחד וחציו בלילה שני. רות במצואי יום טוב הראשון של עצרת עד חציו, ומשלים במצואי

²⁵ במקורות המסורה שבדקתי אין כל חלוקת בחלוקת הסדרים בקהלת.

²⁶ על השתקפות חלוקת הסדרים במדרשי רה' הער' מלר (לעיל, הערת' 5, עמ' 222–221, בהערה. מילר משער, שיש לתקן את נוסח המדרש ולגרוטס [סיליק] סדרא תניינא', וכן תחותם חלוקת המדרש למסורה. אולם להשערה זו אין בסיס, והיא דורשת תיקון בכל שלושת המקומות שבהם מוכרים הסדרים במדרשי זה.

פורענות, ומשם כך 'נסוג' סימן הסדר עד לפס' יט, שבו מופיעות לשונות של טוכה ושל ברכה. באופן דומה ניתן להצביע על עוד 14 סדרים לפחות, הפותחים בתחילת עניין מסוים שהפסוק של פניהם הוא פסוק של פורענות.²⁴ הגענו להשערה עקרונית החזורה מתוך חיפוש פנימי של הסבר לחלוקת הסדרים, אך דומה שניתן להכיה, להוכחת עיקרונו זה, שתי ראיות חיצוניתיות מקומות שונות. ראיות אלו אינן הוכחות ישירות, אך ניתן למצוא בהם רמזים לעיקרונו הנזכר.

3. ראייה ראשונה – ספר המנהיג

הראייה הראשונה עולה מתוך דברי רבנן ברבי נתן היריחי, בעל ספר המנהיג, המנק את הכללת הפסוק האחרון בפסוקי דזמרה: ועל זה נהגו כל ישראל לכפול פסוק האחרון את הראות כगמור את ההלל, שכן דרך בסיום הפרשיות' (מהדורות רפהאל, ירושלים תש"ח, עמ' לט). בעל ספר המנהיג מנמק בדרך זו גם את החזרה על הפסוק 'יאני תפaltı' במנחה של שבת (שם, עמ' קפה), ואת החזרה על הפסוק 'יזהני נעם' במוציא שבת (שם, עמ' קצא). וימוק זה מובא אף לכפלת פסוק הוא חשוב כפרשנה בפני עצמה וכופלי אותה כמו שגומר את הסדר' (שם, עמ' רנג; ובטగנון דומה בעמ' תקא).

הסביר החזרות בתפילה אינו מעוניינו כאן. לנו חשובה העובדה, שתוך חיפוש אחר נימוק למנגה החזרה בתפילה, השווה בעל המנהג מנהג זה אל מנהג אחר הידוע לו, לכפול פסוק אחרון בסוף הסדר או בסוף הפרשה. קשה לדעת לאלו נסיבות כיוון בעל המנהג. באחד מכתבי-היד של הספר מופיע נוסח שונה בהלכות תפילה: 'שכן דרך לכפול פסוק ראשון כסדר פרשיותו עם הציבור שניים מקרא ואחד תרגום' (עמ' לט, על-פי כתבייד א' ומהדורות רפהאל). לפ"ז נוסח זה, מדובר פה על קראית התורה ולא על קראית נביאים וכותבים, אולם ייתכן שמנาง ההפלה היה משותף לשני התחומים. ניתן גם לשער, שדברי המנהיג במקורם כוונו לкриיאת נביאים וכותבים דווקא, ומשפט זה, שאינו מופיע בכתב-היד الآخرם, אינו אלא פרשנות מאוחרת.
המנגה לכפול את הפסוק האחרון של הקראיה, המופיע בספר המנהיג, אינו זהה למנהג שישירנו בעניין קראית סדרי הנק'ך, אולם גם אינו רחוק מרחוק רב. המנהג לכפול את הפסוק האחרון של הסדר על-ידי קראתו מחדש בפעם הבאה שבה קוראים, יכול להתחפה נקל למנהג לכפול פסוק זה בשעת סיום קראית הסדר. ייתכן שישעה למעבר זה התפעלה המוזרה של התחלת הקראיה במקומות שאינו תחילת עניין, וכך הפק המנהיג מסימן שזירה של הקראיות זו בזו – לסימן חתימה מיוחד בסוף הקראיה.

²⁴ שופ' י, א; יש' יא, א (לפי אידלע); יר' ה, א; כו, א; מד, כ; יה' י, א; ח, א; יד, א; יד, א; כ, א; חב' א, א; זכ' יב, א; דה'ב, יח; נחמי, א. ניתן להסביר גם מקומות נוספים בדרך דומה, אך במידה פחותה של ודאות. באים יי', ט הוקדם הסדר בפסוק אחד, כי אחרי מופיע פסוק פורענות.

יום טוב האחרון. ויש אומרים בכוון מתייחין במצואי שבת שלפניהם ונגגו העט כה.

קטע זה מספר על מנהג קריאה של שלוש מגילות במצואי שבתות ובמצואי ימים טוביים.²⁷ על-פי עדות זו נחלקו המגילות אסתר, שיר השירים ורות לשני חלקים כל אחת, ונקראו בזמניהם שונים.²⁸

מבריקת מקורות המסורת בעניין הסדרים במגילות עולה, שקיימות בה מסורות שונות, השונות מאוד זו מזו. על-פי מסורת לפ', נחלקה כל אחת מן המגילות לשני סדרים (פרט לקוהלת, הנחלקה לארכעה). מנהג זה מתאים למתחור במסכת סופרים. פרט להבדל הקטן במקומות החלוקה של מגילת אסתר (במסכת סופרים 'בלילה ההוא' [ו, א]; ב-יל' זיקח המן' [ו, יא]).

על-פי ספר החילופים ודהל, נחלקות המגילות רות ושיר השירים לשני סדרים כל אחת, קוהלת – לארכעה, איכה היא רך סדר אחד (ארוך בכמהו מכל סדרי הנ'ך!) ומגילה אסתר נחלקה לחמשה סדרים. ביא אין חלוקה לסדרים במגילת רות, אך שאר המגילות חסרות, ואין אלו יודעים את שיטת אל לגביהם.

לאור חילופי המנהגים יש לשער, שהמנהג המשתקף במדרש קוהלת התפתח מן המנהג המופיע בספרות המסורת. על-פי המסורה נחלקה המגילה לארכעה סדרים שווים, ככלומר, קריאה היהת בארכעה זמינים שונים.²⁹ מאוחר יותר יותר צומצם מספר הקריאות שלוש, ואז צורפו יחד שני החלקים הראשונים, ונוצר סדר שגודלו כפול מן האחרים.³⁰

עדות מסכת סופרים מחזקת אפוא את מה שהשスクנו לעיל ממוקורות המסורת על סדרי המגילות: ככל הנראה לא הייתה קריאה המגילות חלק ממחוזה הקריאה של הכתובים. מסכת סופרים (יד, ג-ד) מבחינה בין המגילות חלק ממחוזה הקריאה של הכתובים גם בעניין הברכה. 2. זמן קריאת סדרי נביים וכותבים

במקורות ובכינוס בתלמוד ובספרות הגאנונים מופיע המונח 'סדרים', בהקשר של מנהגי קריאה ולימוד בכתבי הקודש. בתלמוד הבבלי (סוטה מט, ע"א) נזכרה 'קדושא דסידרא'.

²⁷ סיבת הקריאה בערך דוקא נעוצה כנראה בהלכה, שאין קורין בכתבי הקודש אלא מן המנחה ולמעלה) (מסכת סופרים טו, ג).

²⁸ בסיפור המבוא פה על ר' מאיר אנו מועדים התנדדות לקריאת המגילות כתעתיפים-קטיעים, אך לבסוף בטללה התנדדות זו. מופיע פה גם הביטוי 'קיליהון דסידרא', שמננו גורן למדור על הקשר לעניין הסדרים.

²⁹ ראה דברי מי' זרכובסקי (לעיל, הערא 4, עמ' 6, שניות לשער מתי נקראת המגילה).

³⁰ גם במדרשי רבה לשיר השירים נמצאו סימנים של 'סדרה תניינא' בפרק ב פסוק ח, אך אין עדויות של המסורה לסדר במקומות זה, ומרקמו מדור – בתקן החמישית האשונה של המגילה. גם במדרשי רבה לאSTER אפשר להצביע על סימנים, שהם אולי עקבות של חלוקה לסדרים. באSTER ד – שרשורי סוף הסדר 'ונגרה' עם תחילתו של הסדר השני 'איש יהודי'; באSTER ט, ג – שרשו לפסקוק 'בלילה ההוא' הנזכר במסכת סופרים בראש סדר. המדרש מסתהים בדיקק בסוף הסדר הרובצי, ואין מדרש לסדר האחרון.

עלמא אמאי קא מקיים? אקדושה דסידרא ואיה שםיה רבא דאגודתא. שנא' ארץ עפחה כמו אופל צלמות ולא סדרים' (איוב י, כב) – הא יש סדרים תופיע מאופל.

על פירושו של הביטוי 'קדושא דסידרא' ניתן לעמוד מוחך עיון בתשובה של רב נת戎אי גאון:

ששאלתם ז'קרא זה אל זה ואמר' יותשאני רוח' מה טעם יש שם לקרים ולהרגם, ומה טעם קבעו אותם חכמים בסדר קדושה? כך מנהג הראשונים: מקום שיש שם תלמידי חכמים, כשהיו מתפללים ונופלים על פניהם ומקדרין, לאחר שעוניין 'אמן יהא שםיה וכו', מביאין נביא וקורין בו עשרה פסוקים הן חסרן הין יתר ומתרגםין אותן, ואח"כ אומרים ז'קרא זה אל זה ואמר' ומתרגםין אותו כדי לסייע בשבחו של הקב"ה. ואח"כ מקדרין ואומרים יותשאני רוח' ומתרגםין אותו כדי לסייע בשבחו של הקב"ה. וועל-פי ספר החילופים ודהל, נחלקות המגילות רות ושיר השירים לשני סדרים כל אחת, קוהלת – לארכעה, איכה היא רך סדר אחד (ארוך בכמהו מכל סדרי הנ'ך!) ומגילה אסתר נחלקה לחמשה סדרים. ביא אין חלוקה לסדרים במגילת רות, אך שאר המגילות חסרות, ואין אלו יודעים את שיטת אל לגביהם.

לאור חילופי המנהגים יש לשער, שהמנהג המשתקף במדרש קוהלת התפתח מן המנהג המופיע בספרות המסורת. על-פי המסורה נחלקה המגילה לארכעה סדרים שווים, ככלומר, קריאה היהת בארכעה זמינים שונים.²⁹ מאוחר יותר יותר צומצם מספר הקריאות שלוש, ואז צורפו יחד שני החלקים הראשונים, ונוצר סדר שגודלו כפול מן האחרים.³⁰

עדות מסכת סופרים מחזקת אפוא את מה שהשスクנו לעיל ממוקורות המסורת על סדרי המגילות: ככל הנראה לא הייתה קריאה המגילות חלק ממחוזה הקריאה של הכתובים. מסכת סופרים (יד, ג-ד) מבחינה בין המגילות חלק ממחוזה הקריאה של הכתובים גם בעניין הברכה.

2. זמן קריאת סדרי נביים וכותבים

במקורות ובכינוס בתלמוד ובספרות הגאנונים מופיע המונח 'סדרים', בהקשר של מנהגי קריאה ולימוד בכתבי הקודש. בתלמוד הבבלי (סוטה מט, ע"א) נזכרה 'קדושא דסידרא'.

²⁷ סיבת הקריאה בערך דוקא נעוצה כנראה בהלכה, שאין קורין בכתבי הקודש אלא מן המנחה ולמעלה) (מסכת סופרים טו, ג).

²⁸ בסיפור המבוא פה על ר' מאיר אנו מועדים התנדדות לקריאת המגילות כתעתיפים-קטיעים, אך לבסוף בטללה התנדדות זו. מופיע פה גם הביטוי 'קיליהון דסידרא', שמננו גורן למדור על הקשר לעניין הסדרים.

²⁹ ראה דברי מי' זרכובסקי (לעיל, הערא 4, עמ' 6, שניות לשער מתי נקראת המגילה).

³⁰ גם במדרשי רבה לשיר השירים נמצאו סימנים של 'סדרה תניינא' בפרק ב פסוק ח, אך אין עדויות של

המסורת לסדר במקומות זה, ומרקמו מדור – בתקן החמישית האשונה של המגילה. גם במדרשי רבה לא

אפשר להצביע על סימנים, שהם אולי עקבות של חלוקה לסדרים. באSTER ד – שרשורי סוף הסדר

'ונגרה' עם תחילתו של הסדר השני 'איש יהודי'; באSTER ט, ג – שרשו לפסקוק 'בלילה ההוא' הנזכר

במסכת סופרים בראש סדר. המדרש מסתהים בדיקק בסוף הסדר הרובצי, ואין מדרש לסדר האחרון.

³¹ תשוכות הגאנונים, ליק' תורכ"ד, תשוכה צ. ראה מקובלות באוצר הגאנונים למסכת סוטה, עמ' 274. וראה: ר' ברדי, תשוכות הלתertia של רב נת戎אי בר הייליא גאון. עבדה לשם קבלת התואר דוקטור לפילוסופיה של האוניברסיטה העברית, ירושלים תשמ"א, עמ' ב-54–56.

³² וראה: י"מ אלבוגן, התפילה בישראלי בתהפטחותה ההיסטורית (ערך והשלים י' היינמן), תלאביב תש"ב, עמ' 62.

עשרה); (ב) מנהג קריית חלק מספריו הכתובים (משל, איוב ודניאל) בשבותות הקין; (ג) מנהג קרייה שכובי של נבאים וכותבים במחזור שניתי משותף; (ד) מנהג קרייה של נבאים ושל כתובים במוחוריים מקבילים (בכל שבת קוראים קטע מנבאים וקטע מכתובים).³³ אף אחד ממנהגים אלו אינו מתאים לחלוקת הסדרים העולה מרישומות המסורה.

כובנו להגדיר את הקשר בין העדויות שבתלמוד ובבדרי הגאנונים על קריית הסדרים לבני סדרי הנבאים והכתובים שברישומות המסורה, נראה לנו שני מקורות משקפים רק מערצת דומה באופיה של מנהגי קרייה בנבאים ובכתובים. לא ניתן להזות את המנהג העולה מן המסורה עם מנהג ידוע אחר,³⁴ אף אין בידינו להכריע בשאלת מתי קראו במקרא על-פי סדרי המסורה: בימי חול, במנחה של שבת, במצואי שבת או שמא במועד אחר. רב נתונאי מעיד על קריית נבאים בשבת עשרה פסוקים הן חptr ה'יתר' – וסדרי המסורה ארוכים הרבה יותר. גם במנהגי הקרייה בכמה עדות שאספ' פריד, חלוקת הקרייה שונה לחלוותן מחלוקת המסורה.

ו. הפטורות וסדרי הנבאים

1. הפטורות על-פי המנהג התלת-שנתי

ידועות לנו כמעט כל הפטורות שהיו נהוגות על-פי המנהג התלת-שנתי, הן מקורות ישירים והן מקורות עקיפים. המקורות הישירים הם קטעי גניזה, ובهم רישומות של הפטורות או קטעי הפטורות.³⁵ המקורות העיקריים הם פיות נינוי ופיטנים אחרים והפטורות במחזור החדר-שנתי על-פי מנהג רומייה ועל-פי מנהג הקראים.

מקורות הפטורות השונות צוינו על-ידי החוקרים, אולם רק חלק קטן של קטעי הגניזה פורסם.³⁶ מתוך בדיקת הפטורות השונותanolim העקרונות הבאים:

³³ מנהגים אלו נאספו בידי פריד, יוסוף עברי חדש של מגילת אנטוכוס, סיני סדר (תשכ"ט), עמ' קכו. בדבריו שם השתבש ציון המקור של שני המנהגים האחרונים שהזכרנו. הם מופיעים בספרו של גינצבורג, חלק ב, עמ' 474–468 (סעיפים 379, 384).

³⁴ יתכן שהסיבה לדבר היא שהמסורת מעידה על מנהג קרייה ארץישראלי, כמו מנהג הקרייה על-פי סדרי הזרחה, בעוד שעובדות שחוכמו מקוון בכבל.

³⁵ ליתר דיוק, ניתן להצביע על חמשה סוגים שונים של קטעי גניזה: (א) רישומות של הפטורות, החלן כוללות רק את תחילת הפטורה, וחילן – גם את סופה; (ב) מגילות של הפטורות. הפטורות כתובות מצור האחד של הזרה, בדרכ' כלל ללא ניקוד וטעמיים; (ג) ספרדים (מצחפים) של הפטורת, בדרכ' כלל בnikud ובטעמיים. רוכב קטעי הגניזה שווחו בקבוץ הוא: (ד) תוגומוט ארמיים של הפטורת. לעיתים מופיע פסוק וחריגומו, ולפעמים – מלת הפתיחה של הפסוק בעברית ולאחריה התרגם; (ה) הזרה של הפטורה בשולי מצחף של התורה, לצד ציון הסדר, או בשולי מצחף של הנבאים במקומות תחילת הפטורה.

³⁶ דאה: ביכלה, עמ' 39–42; מאן, עמ' 15–18; פריד (עליל, הערא (3), סיני סדר, עמ' 4. רשותה מסכמת של הפטורות השונות הדritis וכולדר בהקדמה למוזהזהה השניה של ספרו של מאן, עמ' LI-LXVII).

קטז, ע"ב). בעל ספר העתים דין בדברים אלו, ומביא עדות של אחד הגאנונים על קרייה של סדרים במנחה של שבת:

והכי אמר מר רב נטרונאי: בישיבה ובכיתה רביינו שככל לאחר מנוחה בשבת שניין אבות וקורין בתורה. והאי דפסקי סיירה בכתובים בנהרדעא, לא חזיין לא האידנא מאן דוגיל למייעבד הabi. ובנוסחא עתיקתא לא גאנין חזיין דרגיל האידנא למפסק סיירה בכתוב. וזה מה דכתיב גאון: סיירה דמנחה בשבתא קרי בסדרא ובניא מאידניהא להו, וכד מסימני קאי שלוחא דציבורא ואמר פסוקי דסוף סיירה וענו בתורה האי פסוק, והדר זאתה קדוש יושב תהילת ישראל' וענו בתורה זאתה קדוש', והדר קדישתא עד סופה ומקדש יתגדל ויתקדש וכו'. ומאן דלא רגילן למפסק סיירה בנביא מקמיה צלחות במנחה ברישוא פתח שלוחא דציבורא ואמר 'אשר יושבי ביתך' כדרכה והדר זבא לעזון' זאנז זאת בריתיהם וענו צבורא בתורה כל מילתה והדר זאתה קדוש' וכוללה קדישתא עד סופה (ספר העתים לרבי יהודה בן ברזילי אלברצלי, קראקה תרס"ג, סימן קצז).

מדרש תנומה וסדר רב עמרם גאון מעדים על קריית סדרים במושאי שבת, וקדושה דסיירה, הנארמת עד היום במושאי שבת, היא ככל הנראה זכר לקרייה זו. במדרש תנומה מסופר על טורננסרופוס הרשע, המעלת בזוכרו את אביו, והלה מספר לו על דינו בעולם הבא:

כל ימות השבת אנו נדוניין ובשבת אנו נוחין. ובמושאי השבת עד שהסדרים נשלים מים. וכשהסדרים נשלים מלאך שלו דומה, שהוא ממנה על הנשומות, והוא נוטל נשמתן של אותם אנשים ומקלען לארץ. הדא הוא דכתיב 'ארץ עפתח כמו אפל צלמות ולא סדרים' (איוב י, כב). מהו צלמות? צאו למות, שכבר שלמו הסדרים (תנומה כיתשתא, סימן לג).

רב עמרם גאון מביא דברים אלה של המדרש ומסיק מהם מסקנה הלכתית: 'זה שנางו לומר "יהי נועם" וקדושה דסדרא ולומר בנעימה ובאריכות טעם באפקוי שבתא, כדי שיישתחו ישראל בהשלמת סדריהם כדי להאריך מנוח לרשותם מלחזר לגיהנם' (סדר רב עמרם גאון, מהדורות גולדשטייט, ירושלים תשל"ב, עמ' פא).

קדושה דסיירה נארמת גם בלילה פורום ובלילה תשעה באב, לאחר קרייתacht המגילות: אסתור או איכה. ניתן אפוא להניח, כי קדושה דסיירה נארמת במנחה לעולם אחורי קריית 'סדרים' מנבאים ומכתובים, ויש קשר כלשהו בין 'סדרים' אלו לבין 'סדרי' המסורה.

נוסף על עדויות אלו על קריית 'סדרים' בזמינים שונים, קיימות מספר עדויות – חילן תעיקות וחילן בנות-ימינו – על מנהגי קרייה של נבאים וכותבים: (א) מנהג קריית פרקי של הפטורות השונות הדritis וכולדר בהקדמה למוזהזהה השניה של ספרו של מאן, עמ' LI-LXVII).

א. הפסוק הראשון של ההפטורה כולל מעין 'ג'ירה שווה' לפסקו הראשוני (או השני) של הסדר בתורה. הכוונה היא לשתיים-שלוש מלים משותפות, ולעתים גם לתוכן מסוות. למשל: הפטרת הסדר, שתחילתו 'זאה החלות מת לפני את טיחון' (רב' ב, לא), תחילתה 'או ירבר יהושע לה' ביום תח'ה את האמרי לפני בני ישראל' (יהו י, זב).

ב. ההפטורה אינה ארוכה. מספר הפסוקים בהפטורה נע, בדרך כלל, בין חמישה לאחד-עשר. ג. ההפטורה מסימנת בפסוק שענינו טוביה או ברכה. לעיתים מודלים בסוף ההפטורה מספר פסוקים אל פסקו מסווג זה כדי לסייע בו, על-פי ההלכה שמוגלGIN בnbIA' (מגילת כד, ע"א).³⁷

כדי לבדוק אם יש קשר בין ההפטורות התלת-שנתיות לבין סדרי הנביים, בחרתי את קטיעת הגניזה של הפטורות אלו שזווה במחקר. רישימת ההפטורות וקטיעת הגניזה מובאת להלן בנספח. לא יכולתי להסתפק ברישימת ההפטורות שערוך וככלודד בהקדמה למחוזה השנהיה של ספרו של מאן, שכן רשימה זו אינה מביאה את סימני ההפטורות אלא את תחילתן בלבד. במחולן איסוף החומר עמדתי גם על הליקויים ברישימת זוכולדר, בין חסר בין ביתר, ואף זהית הפטורות רבות שלא נכללו בה. מספר הפטורות, המצוינות בקטיעת הגניזה, נרשמו ברישימת זוכולדר כדיועות על-פי מקורות אחרים או על-פי השערה.

2. התחלות הפטורות וסדרי הנביים

ברשימה שערכתי מצויות 170 הפטורות. רק 16 מתוכן פותחות בתחילת סדר.³⁸ שיעור ההתאמה הוא אפוא 9.4 אחוזים בלבד, ולפיכך נשללה לחולין אפשרות שהסדרים אינם אלא סימני הפטורות.³⁹

שים נסף מביא לידי המסקנה, שאין קשר בין התחלות הפטורות לבין חלוקת סדרים: תחילתה של ההפטורה נקבעת על-פי 'ג'ירה שווה' בין לשון הפסוק הראשוני של הפטורה לבין תחילת הסדר בתורה; חלוקת הסדרים נקבעה, כפי שהראינו לעיל, 'לצורך מחזור קרייה כלשהו, ואורכם של הסדרים הוא אפוא קבוע כמעט. מכאן, שתחלות הפטורות ותחילות הסדרים נקבעו על-סמך שיקולים שונים אלה מלאה.

³⁷ ככל הנראה היו מנגני הפטורה שביהם דילגו בכל שכט או כמעט בכל שכט, כפי שמשתקף למשל מכ"ז אוקספורד 2740/6. במנוגים אחרים דילגו רק לפורים. ככל הדמן סיום נאות בקטיעת הנקרה. כתבייד אוקספורד 2727/3, הכולlat את הרשימה הארוכה ביותר של ההפטורות התלת-שנתית, איןנו מוכיר כלל דילוגים, אולם ניתן מאווד (כדעת מאן) שגם לפי מהנgeo דילגו, אלא שהוא לא צין את הדילוגים.

³⁸ הפטורות לב' ג, כב; טו, א; זט, לא; לו, א; כת, א; בם, ח; א; יא, טז; דב' ב; כד, יט; לג, א. מס' (6); מג, יד; שם' ל'ה, זט; ו' יט, א; מא, לח (או במי' ז, טז — ראה לעיל, עמי' 157).

³⁹ אמנם אוריך כל סדר הוא כ-50 פסוקים, ואילו היו מקומות התהילה של הפטורות מקרים לחולין, היה מתקבל שיעור של 2 אחוזים בלבד. ראה ששיעור ההתאמה נובע ממאפיין מסוות של תחילות הפטורות והסדרים: בשני המקרים העודפי פסוקים בעלי תוכן של ברכה וטובה. בהפטורת נשאה הדבר נוטף על עקרון הבהיר על-פי 'ג'ירה שווה'.

3. סופי ההפטורות וסדרי הנביים

בדיקת הקשר בין סופי ההפטורות לבין הסדרים שבבספר הנביים מסובכת יותר, משום שהפטורה המתחלת בפסוק מסוים (בשל 'ג'ירה שווה') יכולה להשתיים במקומות שונות; וכן, בקטיעת הגניזהמצוות עדויות לסימנים שונים לאוותה הפטורה. בדיקה זו אינה יכולה להסתיע במקורות העקבתיים. כגון פוטוי יני, שהרי מהם ניתן למודר רק על מקום התחלת הפטורה. גם השיקול שהעלינו לעיל בדבר היעדר קשר בין ההפטורות לסדרים אינו ישים כאן: עקרונית ניתן לטעון, שהסדרים נקבעו כחלוקת לצורך קרייה והפטורות נקבעו בנפרד על-פי הקשר לסדרי התורה, עם זאת נסתימנו ההפטורות בפסוק שהוא גם תחילת הסדר, וכך להגיע בראש הסדר הקרוב, דילגו לפעמים על מספר פסוקים.

התשובה יכולה להיות מcontra רק מתוך בדיקה רחבה של הממצאים. לשם כך נבדקו כל הפטורות בקטיעים שהזוכרו במחקר (ראה נספח). החישוב נעשה בשתי דרכים: בדרך של ספרו של מאן, שכן רשימה זו אינה מביאה את סימני ההפטורות אלא את תחילתן בלבד. במחולן איסוף החומר עמדתי גם על הליקויים ברישימת זוכולדר, בין חסר בין ביתר, ואף זהית הפטורות רבות שלא נכללו בה. מספר הפטורות, המצוינות בקטיעת הגניזה, נרשמו ברישימת זוכולדר כדיועות על-פי מקורות אחרים או על-פי השערה.

התוצאות בשני המקרים היו קרובות למדי: מתוך 303 היקירות של סופי הפטורות — 50 הן בפסוק ראשון של הסדר (16.5%); מתוך 238 סיומים שונים של הפטורות — 36 הם בפסוק ראשון של הסדר (15.1%).

שיעור ההתאמה הוא אפוא גבוהה יותר מזה שהתקבל בבדיקה התחלות הפטורות. אולם כאן פועל בtier שאת העיקרון המנחה המשותף בשני המקרים: ניכרת נטייה ברורה לסיים את הפטורה בפסוק של טוביה וברכה, וזה היא גם סיבת הדילוג שבסוף של הפטורה ובוטה. מכל מקום, שיעור כזו של קרבה אינו יכול להוכיח תלות כלשהי.

ניתן לקבוע אפוא בזודאות, שאין חלוקת הסדרים תולדה של מנגני הפטורה,⁴⁰ ואין מקום סיום הפטורה תולדה של חלוקת הסדרים. (ואין צורך לומר, שמדובר בתחלת הפטורות ותחילות הסדרים נקבעו על-סמך שיקולים שונים אלה מלאה.

לשלול באופן מוחלט את האפשרות, שהרי הוא נקבע על-פי 'ג'ירה שווה'. קשה מוסורת הסדרים, אולם שיעור הקרבה שמצוינו יכול היה להיות גם ללא כל קשר.

⁴⁰ מן (עמ' 10) טוען, שסימן הסדר ציין מלכתחילה את תחילת הפטורה ואת סופה, ואחר-כך הורחח חלוקה רצופה של הנביים והכותבים. על-פי בדיקתו עלה, לפ' תיאוריה זו, שבתהליך החרחבה, הושמטו 90 אחוזים מסימני הפטורות, ומספר הסימונים שנותר הורחב פי ארבעה, תוך הקפדה על רוחחים שווים.

ז. סיכום

מבדקת סדרי הנבאים והכתובים עלות המסקנות הבאות:

1. חלוקת הסדרים נובעת, ככל הנראה, ממנהג קריאה ברכזיות של ספרי הנבאים והכתובים, ביחידות שוות-אורך בדרך כלל.
2. נראה שהיה מחוזר קריאה נפרד לנבאים ומהוזר נפרד לכתובים. חמש המגילות לא נכללו במחוזר הכתובים, והן נקראו בנפרד בסמוך למועדים, כעדות שבמסכת סופרים.
3. הפסוק שבו נסתים הסדר, הוא הפסוק שבו החלו את קרייאתו של הסדר שלஅחריו. משומך נבחר, במקרים רבים, פסוק של טוכה וברכה לפתוח בו את הסדר, ובчаשעה הוא משמש גם כסימנו של הסדר הקודם. עקרון החזרה על פסוק אחד גורם לכך, שסדרים רבים מהחלילים פסוק אחד לפני סוף העניין.
4. שיור ההתחאה בין גבולות הפטורות במחוזר התלת-שתי לבין תחילת סדרי הנבאים אינו גבועה. הדבר מוכיחה, שלא הייתה חלota בין שני התהווים. התאהמה מסוימת בין סופי הפטורות לבין תחילת הסדרים נובעת, ככל הנראה, מן העיקרון הדומה של בחירת פסוק טובה וברכה.

נספח: הפטורות על-פי המנהג התלת-שתי

מטרתה של רשימה זו היא לקבוע מה הן הפטורות ששרידיהן נשמרו בקטעי הגניזה. משומך כך אין בה חiarור מדויק של כל קיטוע בקטעי הגניזה. אם בקטע מופיע חלק מן הפסוק — הפסוק נכלל בראשימה; קיטוע באמצעות הפטורה לא נרשם בדרך כלל, וזאת מתוך ההנחה שההפטורה היא רצופה, פרט לדילוג שיכול להיות בסופה. בסך הכל מופיעות בראשימה זו הפטורותיהם של 155 סדרים (מתוך 157). ב-142 הפטורות יש בקטעי הגניזה עדות מפורשת על מקום תחילת הפטורה. 11 הפטורות נוספות שבקטעי הגניזה — ראשון קיטוע, ומקום תחילת הפטורה נלמד מן הפיוטים (ב-7 מקרים) או נקבע על-פי השורה (ב-4 מקרים). שתי הפטורות ידועות רק מפיוטי ימי, ורק שתי הפטורות לסדרים ודאיים אין ידועות.

ב-15 סדרים מצאתי בקטעי הגניזה עדות לשתי הפטורות-שונות. בשמונה מן המקרים התחלת הפטורה מופיעה בקטע הגניזה, ובשניים נוספים היא ידועה מפיוטי ימי. כתבי-היד שנבדקו אוטרו על-פי המקורות הבאים: (א) חיבת B 17 ב אוסף ע"ש טילדור-שכטר בקיימברידג', שבה נאפסו (על-ידי שכטר?) קטיעי הפטורות שעלה-פי המנהג התלת-שתי; (ב) כתבי-היד שנרכזו אצל מאן, עמ' 17–18; (ג) כתבי-היד שנרכזו בקטלוג דיוויס לקטעי הגניזה רבים במאמריו של נ' פריד;⁴¹ (ד) כתבי-היד שנרכזו בקטלוג דיוויס לקטלי הגניזה שבקיימברידג' (M. C. Davis, *Hebrew Bible Manuscripts in the Cambridge Genizah Collections*, I-II, Cambridge 1978–1980).

הפטורות ועל רמזי הפטורות בפיוטים, שטרם פורסמו, הנתונים נמסרו לי על-ידי פרופ' י' הלוום, מר ב' לפלאר, מר ב' אליצור ודר' ג' גאן. כולם תודתי.

אשר לחוקת התורה לסדרים המשתקפת מן הפטורות: ניכרת איחידות גדולה למדי בקטעי הגניזה השונים, ובדרך הכללה אפשר לומר, כי מן הפטורות נשקף מנהג של חלוקת התורה לכ-157 סדרים. יש להעיר, שמספר זה קטן מזה העולה מכתר ארם צובה, מכ-68. לניגראד B19a ומספר החילופים (שבהם מתחלקת התורה ל-169 סדרים בערך).⁴²

לגביו מספר סדרים, שלא נכללו בראשימה להלן, יש להעיר: (א) לפי מאן-זונה, עמ' 68, יש סדר בורי יג, יח ('ובשר') — אך הדבר מבוסס רק על קריאה מוטעית בכתב-יד Misc.

⁴¹ נ' פריד, 'הפטורות אלטרנטטיביות בפיוטי ימי ושאר פייטנים קדומים', סיני סא (תשכ"ז), עמ' רסז–רצ; סב N. Fried, 'Some Further Notes on *Haftarahot Scrolls*', *Textus* 6 (1968).

pp. 118–126

⁴² השווה: י' זיאל, 'כתր משותה' אלפיים ועשרים לבריאת העולם', קריית ספר לח (תשכ"ג), עמ' 122–132; ג' פליישר, 'פומוני האנונימיום, ירושלים תשל"ד, עמ' 34–37; הנייל, 'קרוכות ייח' על סדרי הקראיה התלת-שנתית', סיני סה (תשכ"ט), עמ' רפא–רצ; י' עופר, 'כתר ארם צובה על-פי רישומתו של מ"ד קאסטורו', ספונת יט (תשמ"ט), עמ' 330–334.

פתח הסימנים: בהפטרות מספר ישעה לא צוין שם הספר, אלא פרק ופסוק בלבד. אין סדר במקומות אלו; (ג) בבמ' ז, א ('כי הגויים') — יש סדר על-פי מקורות רבים. אולם על-פי המנהג המשתקף בקטעי הגניזה של הഫטרות הקיימות במקומות אלו, אין סדר במקומות אלו; (ג) בבמ' ז, א ('כי פילא') ובבד' ג, ב ('כי קום') — יש סדר על-פי מספר מקורות. לא מצאת קטעי גניזה העוסקים בסדרים אלו או בסביבתם, ועל כן אין להכריע על יסוד החומר הנוכחי, אם לפי המנהג המשתקף בהפטרות היה סדר במקומות אלו; (ד) על-פי העולה מקטעי גניזה של הפטרות נהוג סדר בבר' כו, יב ('וירע יצחק') וכן בבי' ט, א ('בימים השינוי') ושם י, ח ('יין ושכר'). בעוד מנהגי חלוקה אחרים ממשמשים את הסדר הראשון, ונוקטים רק באחד מבין שני האחרים.

עדות מפיוטי יני
עדות מפיוטי שמעון בירבי מגס
עדות מפיוטי יהודה
רמז להפטורה בפיוט, ללא עדות מפורשת
עדות מן הפיוטים שטרם פורסמה

בהפטורה
(2)
אין עדות ישירה לגבי מקום תחילת ההפטורה
(?)
עדות למקום תחילת ההפטורה עולה מפיוטי יני
[ ] העדות להפטורה זו באה רוק מפיוטים
בציוון הפסוקים
...
قطع הגניזה מקטוע במקום זה
 Dilogo
[ ] מקום משוער לתחילת ההפטורה
הפטורה מסתיימת במקום תחילת סדר

[21]

[20]

26.62; (ב) בו' כד, א ('זו... ויקחו') ובבד' יח, יד ('כי הגויים') — יש סדר על-פי מקורות רבים. אולם על-פי המנהג המשתקף בקטעי הגניזה של הഫטרות הקיימות במקומות אלו, אין סדר במקומות אלו; (ג) בבמ' ז, א ('כי הגויים') — יש סדר על-פי מספר מקורות. לא מצאת קטעי גניזה העוסקים בסדרים אלו או בסביבתם, ועל כן אין להכריע על יסוד החומר הנוכחי, אם לפי המנהג המשתקף בהפטרות היה סדר במקומות אלו; (ד) על-פי העולה מקטעי גניזה של הפטרות נהוג סדר בבר' כו, יב ('וירע יצחק') וכן בבי' ט, א ('בימים השינוי') ושם י, ח ('יין ושכר'). בעוד מנהגי חלוקה אחרים ממשמשים את הסדר הראשון, ונוקטים רק באחד מבין שני האחרים.

הפייטנים שבפיוטיהם רמזים להפטרות שעל-פי המנהג החלת-שנתוי הם יני, יהודה, שמעון הכהן בירבי מגס ואלעזר בירבי קילר. מן הרשימה שלhalbן עולה שהഫטרות שנרמו זו בפיוטי יני מתאימות באופן מוחלט למנาง המשתקף בקטעי הגניזה. ב-75 הפטרות קיימת התאמאה, ובשתיים אחרות העדות על ההפטורה עולה מפיוטי יני בלבד.⁴³ פיוטי יהודה נבדקו על-פי מהדורות ואנ-ביבקים. 14 הפטرات מתאימות לקטעי הגניזה, ורק במקרים אחד (ו', א) נהוג אצל יהודה סדר במקומות שאינו תחילת סדר על-פי קטעי הגניזה, ולסדר זה נתיחודה גם הפטורה. לעומת זאת, בפיוטי שמעון הכהן בירבי מגס, רק שבע משבע-עשרה הפטرات מתאימות לקטעי הגניזה.⁴⁴ וכבר שיער יהלום,⁴⁵ שפייטן זה מקורו בקהילה אחרת, בעלת מנהג שונה של הפטרות. הפטرات הרモזות בפיוטי שמעון בירבי מגס ואין להן עדות מקטעי הגניזה — הובאו בסוגרים. שולמית אליצ'זר⁴⁶ הצבעה על כ-13 רמזים להפטרות בפיוטי אלעזר בירבי קילר, אלא שאין הרמז להפטורה בא שם במקומות קבוע כחוק מחיב. אליצ'זר שיערה שם שהפטרת סדר 'כי הארץ' (רב' יא, י) — אחד משני הסדרים שהפטרותיהם אין ידועות — היא 'כי אנכי ידעתך' (יר' כת, יא). אלא שהעדות מפיוטי אלעזר בירבי קילר אינה חד-משמעות, וגם הקשר המילולי-האוצראטי הקיים בכך כל בין תחילת הסדר לבין תחילת הפטורה — אינו ברור לפני העזה זו.

⁴³ הרמזים להפטרות בפיוטי יני נבדקו על-פי מהדורות רביבניביץ ('ם וביבניבץ', מהדור פיותו רב' יני, ירושלים תש"ה-תשמ"ז). מר' ב' לפלא מסר לע רמז להפטורה בסדר ז'יבאשו שנ' (בר' יט, א) ובסדר ז'את יהודה (בר' מו, כב). שאר הרמזים להפטרות טרומ נפרנסמו — מסרו לע-ידי פروف' י' יהלום. במקומות אחד יתכן בכל זאת שני רמזו להפטורה שלא נמצא בקטעי הגניזה: הפטרת זיענני (חכ' ב, ב) בסדר 'בעת ההיא' (רב' י, א; הנתונים נמסרו לע-ידי יהלום ולפלן); אלא שקטע הגניזה של יני הרמז להפטורה זו (NS 115.174) — קטוע.

⁴⁴ Wout Jac. van Bekkum, *The Qedushia'ot of Yehudah according to Genizah Manuscripts*, Groningen 1988. ב' לפלא זיהה רמז להפטרת סדר ז'אתה תוצאה, בכ"י NS 273.35, שווא-בקום שייכו לסדר אברהם זקן' (בר' כד, א). וכן מסר לע פיות הרמז להפטרת סדר אשר ישחת' (ו', י, א), שנתגלה לאחרונה על-ידי ואנ-ביבקים. וכן על פיות הרמז להפטרת סדר 'אתם נצחים'.

⁴⁵ זהה: מ' זלאי, מהקרני יני, ידועות המכון לחקירת השירה העברית, ב, בלחן תרצוי', עמי רעב, המוציאר 14 הפטרות; פروف' י' יהלום הראה לי פיותם שטרם פורסמו, וביהם רמזים לשושן הפטורת נוספת.

⁴⁶ י' יהלום, פיותי שמעון בירבי מגס, ירושלים תשמ"ד, עמ' 20, הערכה 10. ⁴⁷ שולמית אליצ'זר, פיותי ר' אלעזר בירבי קילר, ירושלים תשמ"ח, עמ' 47, הערכה 16.

קסמי הגניזה		מס' הסדר
	אדרל 2103 (שוניים)	B 17,3
1	2822/7 ..נא.טו..	סה.ז-כ.ס.ו.א.. ז-טו..
2	...נְאָתוֹ ..	ח.ב.ד-י.ה.כ.ד.. ת.ב.ד-י.ה.כ.ד.
3	יח. כה, יג-יט+כה	ט.ת-טו..
4	כט. <יח>ט-כד+ל,יח	כט.כד+ל,יח..
5	נד. ט ..נה.ה	נד. ט-ז+נה.ה
6	חבי. ג.א-ט... זי-יט חבי. ג... יג+יח-יט	חבי. ג.א-ט... זי-יט
7	מ.ב., ז-טו+כ.א	מ.ב., ז-יא..
8	מ.ט, ט-כג	מ.ט, ט-כג
9	צפ. ג, ט-זיו+כ★	צפ. ג, ט-זיו+כ★
10	יה' כה, ג-י+יד	יה' כה, ג-י+יד
11	מא, ב-ג	מא, ב-ג
12	א, א-ח + ב, ב-א	א, א-ה .. B 17,22
	מ, ..כ.א+ל.א	ל.ד..ג.י.ב-א
13	נד, א-י NS 74.27	נד, א-י
14	יר', לג,כה - לד,ח	יר', לג,כה - לד,ח
	ל.ג, ז-כד+לה,★	ל.ג, ז-כד+לה,★
15	ז.ז, י.ח, ג..	ז.ז, י.ח, ג..
16	שר' יט-טו-כד+ק,ז'	שר' יט-טו-כד+ק,ז'
17	ס.א.ט - ס.ב.ה NS 115.175	ס.א.ט - ס.ב.ה
18	שם"א. ב, כ-א-ככ..	שם"א. ב, כ-א-ככ..
19	לא, ז-טו+כב	לא, ז-יב..
20	נא, ב-יא...	נא, ב-יא...
	NS 74.27	
21	-ז,ב	
22		
23		
24	2740/6	
25	...מו.ו-י + מ.ז.	
26	מי. ה, ז-יג + ג,ה	
27	חו, י.ב,יג-יג,ד + י.ד,י	
28	ס.טו-כ + ס.א.ט★	
29	שם"א. א-יא-ז+ב,ג★	
30	יר', ל.ג-טו + לא,יד	
	ל.ג-טו-א	ל.ג-טו-א
31	NS 224.182 ★ע.ר. כ.א..	א.א-יא+כ.א★
32	נה. א.יב - ב.ה + ח.ב, ב.ג	נה. א.יב - ב.ה + ח.ב, ב.ג
33	מ.ג.א-ז + מ.ד.ה	מ.ג.א-ז + מ.ד.ה
34	לב.יח - ל.ג.ו+כ.ב	לב.יח - ל.ג.ו+כ.ב

הסדר	פיוט	ההפטורה	קטע הגניזה
בראשית			B 17,1
א, א	בראשית	כי הנני בורה	סה, ז-כח
ב, ד	תולדות השמים	שאו לשמי	נא, ו-ז
ג, כב	הן האדם	בערדן	2727/3
ה, א	זה ספר	ושמעו	...-ל,טו
ו, ט	תולדות נה	כידי נח	נד, ט-א
ז, א	ויזכר אלקים	חבי ג, ב-ה	חבי ג, ב-ה
ח, טו	צא מן התבה	מב, ז-כא	מב, ז-טו..
ט, ייח	ויהיו בני	מט, ט-יד	מט.. י-כג..
יא, א	ויהי כל הארץ	צפ', ג, ט-ט	צפ', ג, ט-טו.כ.★
יב, א	ולך	יה' כד, ג-יד	יה' כד, ג-נו..
יד, א	ויהי בימי אמן	מא, ב-יד	
טו, א	במחוה לאמר	א, א-ז'	
12		(2) הנה...שכחו אתו?	
13	ושרי אשת	רני עקרה	B 17,9
14	ויהי אברם	אם לא ברית	נד, א-ט
15	וראה אליו	(2) כי החרים	יה' לד, ..ב-ה+יב-ו.
16	ויבאו שני	מלך בפיו	לה, ז-כד+להי,
		לעת ערב	לה, ז-יד-יה.ד..
		(2) והנה איש זקן	
17	וישע מ שם	ונודע בגויים	סא, ט-ז
18	וה פקר	כי פקר	שם"א, ב, כא-כח
19	והאלקים נשא	הן אראים	B 17,9
20	ואברהם זקן	שמעעו אליו	נא, א-ז? ב?..ג-יא..
		הביטו אל אברהם	
21	ואבא היום	ושאבתם מים	יב, ג-יד, ב.★
22	יוסף אברהם	שמע"ב ה, ג-ו, א	שמע"ב ..ה, ז-יט.ו.ג.
23	ואלה תולדות	לא יגעו לריק	סה, כג ..
24	וזירע יצחק	נסבע הד'	
25	ויהי כי זקן	שמעעו אליו	מו, ג-מוד.
		(2) רעלין בן	(שם"א, ד, טו)[ ]
26	ויתן לך	והיה שארית	מי' ה, ג-וח
		(2) אהיה כטל	(הו' יד, ו)[ ]
27	ויצא יעקב	וירבוח יעקב	הו' ביב, ג- ?
28	וירא ה'	תחת היזוח	(ס,טו] -ס-א, ג]
		(2) ولو שתי נשים	(שם"א, א, ב)[ ]
29	ויזכר אלקים	ותדר נדר	שם"א, א, יא-כב
30	שוב אל ארץ	ואתה...ושב יעקב	ער' א, א-ז..
31	וישלח	(2) עמי	מי' ז, ג-ז,כ.★
32	ויבא יעקב	חזהן עובדייה	עור' א, א-כא★
33	וירא אל' אל	(2) משא דומה	(יש' כא, יא)[ ]
34	וישב	אם שלמים	נח' א, יב-(א,ז?)
		בראך יעקב	מג, א-כא
		וישב עמי	לב, ריח -לו,טו

[24]

הסדר	פיוט	ההפטורה	קטע הגנניה
35	לה, א	ויהי בעת ההיא	2727/3
36	לט, א	וירוסף	2606/7
37	מא, א	חנס נמכרתם	נבי, ז-ז-י- כט, ח-יד+יח- יא, א-יא..
38	מא, לח	והיה כאשר יחלם ונחה עליו ויעצא חטר	לז, לא-לה, ג- נבי, ג-ג-ה כט, ח-ט-יט יא, ב-ט-ז
39	מב, יח	מי בכם	ג-ג-יא, יא- יר, מ-ב, יב-כ יה, י-ו-טו★ (מל"א, י, לה[ו])
40	מן, יד	וathan לכם	
41	מד, יח	ויגש	
42	מו, כח	ויאמר אליהם	B 17,39
43	מה, א	ואת יהודה	זכ, ג-ו-יא-ו מל"ב, יג, ט-ז-ו★ מג, כב-מ-רו★ זכ, י-ו-יא-א
44	מט, א	אביר חלה	
45	מט, כד	ויקרא יעקב	
		וילך משה	
		ו-era אל	
		ואלה שמות	
46	א, א	ונתני מופטים	כו, ג-כח, א..
47	ג, א	כרעה עדרו	
48	ד, יח	כי בשמחה תצאו	
49	ג, ב	אני ה'	
50	ג, ח	ש ? הבאים ישרש	
51	ח, טז	ש ? כרעה עדרו	
52	ג, א	כי וירשו קאת	
53	יא, א	ולמה תכברו	
54	יב, כת	כמי צאתך	2606/7
55	יג, א	עד אחת	חג, ב, ז-ז-יד+יח- כא, יא-כב, ר- מו, ג-ו-ו..
56	יד, טז	ש ? ועוד בה שעיריה (ו, יג)	B 17,26
57	טו, כח	אם תשיב משבות	מת, [יר]-כ-כג- ...נ-ח, ג-ו-ט-ו..
58	ז, א	שמעו רוחקים	
59	יט, ג	ואתם כהני	
60	כא, א	שמרו משפט	
61	כב, כד	הנה צרפתך	
62	כה, א	תחת הנחשת	
63	כו, א	השםים כסאי	
64	כו, לא	ולבלישך ורקמה	
65	כו, כ	ילכו ונוקתו	
		וואהת תזהה	
		ה ?	
		(2) זית רענן	
		*ה ?	
66	כת, א	זה הרבר	B 17,37
67	ט, א	בו נזירוב שמי	מל' א-ז-ב-ה-ז- ...ח, טז, י-ט[ט]?

מספר הסדר	קטעי הגניזה	מספר
68	B 17,40 מג, טו	B 17, ן, ג-יג-יד(!)
69		ן, ב-כב...א-יט...
70		ל, א-לב-לד...
71		יא, ח...ח-ט...
72	Misc 27.3,14	ל, ב-כ-א...
73	ל, ג-כ- לד, ד+ז	ל, ט, ג-ה...
74	B 17,7 מג, ט - ז, ח...	ט, ט, ג-ה...
75	מח [טונ... כ- מט, ג יח, ייח... ג+לב	★ ט, ייח, ד-ט...
76	מיה, ב-מט, א... יח, ייח, ד-ט... זכ, ה, ג-ג, יא-יב	ה, ג-ה...
	B 17,12	
77	מל, ג, ד-ט... ש"א, ב-כח-לגו...	ט, ט-ב...
78	B 17,18 ש"א, ב-כח-לגו...	א"ב, ב-כט-ל...
79	יח, מג, צד - מדר, ג+חל	יח, מג, צד - מדר, ג+חל
80	יח, מdag, צד + מרג,	יח, מdag, צד + מרג,
81	מ, טז-כא...	טז-כא...
82		[1] ט-א...
	NS 80.9	
83	ט, ה... ל, כא - ח, ה...	ט, ח, א...
84	ט, זי-כא...	ז, זי-יט...
85	ט, ני - נת, ה...	ט, ני-ט...
86	ה, ח-יג... הו, ג, א-ט	ה, ג, א-ט...
87	ה, [ד]...ה - ה, ג+טו	ט, ג-ה...
88	טן, ג-יג...	ג-יג...
89	ער, ג, ב-ג...	ג-ג...
90		ב-ככ...
91	ס, ה, כג - טו, יב	ט, כב-כג...
92	יח, מדר, כה...	ט, מדר, כה-כז...
93		ט, מדר, כה-כז...
94	B 17,40	אל, ד... זו, ז...
95	כד... ג-יב...	ט, [ב]... ז-אנ...
96		ט, ג-ג-ז-ט-★...
97	לה, ג-★...	★ ט-ט-כ...
98	אייט, ב-ב, א-ה שריא, לא-לו+ם	★ ט-ט-ק...
99	הו, ב, טז-כה...	ט, ג-ט...
100		ט, [ג]... ג-ט...
101		ט, ט-ט...
102		ט, ט-ז...

הסדר	פיוט	ההפטורה	קטעי הגינוי
68	ראאה קראתוי לא, א	כל הנקרוא מג, ז-כא	B 37,37 מג, ז-טו שם'ב כב, י-לו רי, לא, לנו... ...מחכ - מטח,
69	ויפן לב, טו	ויט שמים ★ שם'ב כב, י-נא	
70	כתב לך לה, נו	כי זאת הברית יר' לא, לב-לט	
71	ויעש בצלאל לו, א	אנן בארון מל"א ח, ח-כב	
72	אלה פקדוי לח, כא	שב שבות יר' לח, לח - לאה לגב. לד, ח	
73	ויביאו את לט, לג	חוזה ציון קוול הי' מיל וט - ג,ח	
74	ויקרא א, א	(2) דברתינו קראתינו (?) כל הנפשות ייח' ית, ד-ע זאת האלה זוכ' ה, ג - גיד★ מל' ג, ד-יב וערבה ובחר אותו ויכלו את הימים זונין לא ישתו ולבנין ברטם תחיל?	
75	נפש כי תחטא ד, א		
76	ונפש.. ושמעה ה, א		
77	זה קרבן ג, יב		
78	קח את אהרן ח, א		
79	ביום השmini ט, א		
80	זין ושכר ג, ח		
81	זאת החיה יא, א		
82	אשה כי תורייש יב, א		
83	בראש יג, בט		
84	תורת המצורע יד, א		
85	ונתני גגע יד, לג		
86	אש איש כי טו, א		
87	ואהשה כי יובב טו, כה		
88	אשר ישחת יג, א		
89	כמעשה ארן יג, ית, א		
90	קדושים יט, א		
91	ונונעתם יט, כג		
92	אמר אל כא, א		
93	אשר יקرب כב, ז		
94	וקערתם כג, ט		
95	וכי תמכרו כח, יד		
96	וכי יומך כה, לה		
97	אם תחקי כו, ג		
98	איש כי יפלא כו, א		
99	במדבר א, א		
100	ישום מדבר ב, א		
101	איש על דגלו ג, א		
102	ואלה תולדת ד, ז		
	לעמן.. לבלתי החריתך		
		לכן הנה אנכי הר, בט-ז..	
		(2) ישום מדבר ו אמר נקל? לא בסתר דברתי לעמן.. לבלתי החריתך	

		קטיין הגנוות
103		
104		
105		
106		NS 20.3
107		כז, ג, -
108		
109		
110		B 17,20
111		...ב, ב
112		...נו, ?- נ, ה+יט
113		AS 66.68 הר, ג, ..., ד-ה...
114		אדרל 470,5-6 יא, א-יב
115		...סב, ג - סג(?)
116		עד, א, ..., ח-אי+יכא★
117		אדרל 470,7 מי, צטונח, א, ה-ז
118		...ד-ו + נ, ג, ..., מט, כג-נ, ד...
119		יזואל ד, ים - עמ' אמ+אג, ז
120		מל, ב, ה-ז...
121		
122		
123		2603/19
124		מן, ז+יג
125		יח, כה, ייד - כו, ג...
126		
127		
128		
129		אדרל 470,8
130		יח, כ, א-ז + כא, א-ז
131		זפ, ח, ט...
132		2603/19 ...יזונה א, ח-ט
133		יח, ג, יב-כא...
134		
135		כ, א, ...ב-ג
136		- ז, זכ, יד, יא
137		ג, י-יב...
138		...א, זיא-צ
139		
140		ל, [ב]...ו-ט...
		...ננה א, ...ב-ג...

מספר הסדר

קטוע הגניזה

141		B 17,38
142		נו, [ג].ד-ג.
143		קט, [ט].יט-כג.
144		A, [כו].כח-כג.
145		B 17,36
146		לב.א.
147		סו, ..יט-כחד(..)
148		לא, [ה].ג-ז
149		לא, ..לה-לב.א
150		א, ..ט-כז..
151		יט, בא-כא, ה.+כב, כב-כג★
152		נה, ב-נו, ב
NS 45.30		B 17,24
153		יה, כד, ..א-נו+ו
154		יה, כד, ..א-ב..
155		...מט, מג
156		מח.[יח].יח-מט, ג-ג
157		מל"א, ב, ..א-ג+מה*
		B 17,21
		א, ..ב-ח + כ, ג
		יה, א, ..א-ט

מספר הסדר	פיט	ההפטרה	קטוע הגניזה	[30]
141	יב, כ	כי ירחב	לא ידוע	
142	יד, א	בנים אתם	שמעו אליו?	
143	טו, ז	כי יהיה בן	ויספו עניינים (?)	
144	טו, יה	שפטים	(2) لكن כה אמר	NS 172.169
145	יע, יד	אשרימה עלי	ואהשיכה שפטין	מן ..ג-ג
146	כ, ג	כי תקרב	הן לצדך	קאטץ, 173
147	כב, ג	כי יקרא קן	הנני נתה אליה	לב, ..יג+יח*
148	כג, ג	כי יצא ממנה	לאה - לב, ב + לגיב	סו, יב-יט..
149	כג, כב	כי תדר	רחציו הזוכו	יט, בא-כ, ב + כב, כא
150	cdr, יט	כי תקצר	* וונודע ה' למצוריהם	...* ורעו לכם לזרקה
151	כו, א	כי תבוא	ה ש*ווארת כל בכורי	הו, יב-יא, ג + ב, ב, ב
152	כת, א	והיה אם	למה תשקלו כסף	יח, מד-מה, ה + מו
153	כט, ט	אתם נצבים	ש [2] התו אונכם (ננו, ג)	נה, ב-ח
154	ל, יא	כי המצוה	ה * ויאסף יהושע	יה, כד, א ..
155	הן קרבו	ה של לא הקשבת למצוות (?)	ה של לא הקשבת למצוות (?)	6H 5,1
156	לא, יד	הן קרבו ימינו דוד	מל"א, ב, ..ד-ג	יש* ויקרבו ימינו דוד
157	לב, א	הוזאת האזינו	א, ..ב-ט+יח-יט	ה י' שמעו שמים .. א, ..
	לג, א	וזאת הברכה	ויהי אחרי מות	יה, א, ..ט

כתבי-היד ותיאורים
 * מספרו של כתבי-היד מכלן לצלומי העבריים שבבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי
בירושלים — מוכא בסוגרים מרובעים.

אוקספורד, בודליאנה:

- [32] טור אחד, 12 שורות. מסורה. בקטע גם: ..מ.ב.ט; דפסחא: יה' ה.ב.-יב; ויוושע: שר' ה, א-כ..; פרה: יה' לו, ..לא-לב +לו, זיד; החדרש זהה: מא,כו -כ.ט.
- [33] פסוק ותרגום; שני טורים, 31 שורות. כתבי-היד תואר גם על-ידי ביכלר.
- [34] טור אחד, 12 שורות. כתב גדול, ניקוד וטעמים.
- [35] טור אחד, 16 שורות. מילים ראשונות בפסוק ותרגומים. רישימת הפטורות הארכוה והחשבה ביוורו. נഫוסמה על-ידי ביכלר, עמ' 42-39 ומאן, עמ' 554-553 (סימנה אצל מאן: (B38-B42).
- [36] הפטורות לבראשית יחד עם הפטורות נשתיות. רישימה ארכוה וחשובה; תואර גם על-ידי ביכלר. בכל הפטורה יש רילוג.
- [37] טור אחד, 24 שורות. מילים ראשונות של הפסוק ותרגומים. טור אחד, 19 שורות. פסוק ותרגום.
- [38] טור אחד וחכ. 24 שורות בכתוב צפוף. מלאה וראשונה בפסוק ותרגומים.
- [39] טור אחד, 15 שורות. ניקוד וטעמים. פסוק ותרגום.
- [40] על-פי ביכלר, עמ' 46 ואילך, כתבי-היד זה כולל הפטורות מבר' כה, עד בר' לו, א? (ב). ביכלר מתאר את הפטורות לסדרים אלו על-פי כתבי-היד זה ועל-פי אחרים, וקשה להסיק מדבריו מה בדיקון כולל בכתב-היד. לא מצאתי כל הפטורות בכתב-היד הקורי כיוום d.41 (3399, פ. 2714), הכלול רק פיותם.
- [41] ניו יורק, בית המדרש לרבניים:
- [42] טור אחד, כתב גדול, ניקוד וטעמים.
- [43] טור אחד, 19 שורות, כתב הדור. פסוק ותרגום. תואר שני דפים, טור רחב, 19 שורות, כתב הדור. פסוק ותרגום. תואר E. N. Adler, 'MS. of Haftaras of the (Triennial Cycle)', *JQR* 8 [1895/6], pp. 528-529 שהקטע הוא המשכו של Adler 3590.
- [44] כולל רישימת הפטורות. פורסם על-ידי מאן, עמ' 572-574.
- [45] אוסף קטעים שונים, של הפטורות מבראשית. Adler 2103.
- [46] מגילת הפטורות. הצלומה מופיע בקטלוג Adler (Catalogue of Hebrew MSS in the Collection of E. N. Adler, Cambridge 1921, Pl. 96).
- [47] Adler 2105.2.

- אדLER 3590 (LUZKI 550) [ס] דף אחד, פסוק ותרגום. הוזכר על-ידי פריד. טקסטס 6 [23820].
- לנינגרד, אוסף אנטונין: 173. קאטץ, 173.
- אי קאטץ. קטלוג חצליומי הגניזה מאוסף אנטונין, ניו יורק 1958. Ms. 173, 1958.
- עמ' 1, דפים רבים קטעים, 12 שורות; שורה מסורה גדולה בתחתית; דומה ל-T-S, B 17,12-18.
- קיימברידג'**, אוסף טילור-שכטר: [30230] ס [ס] A 31,29 [3105] פ A 42,2
- ארבעה דפים קוראים. באחרון קלופן משנת 926. בעמוד הקודם אין צמח בירבי אברהם הסופר... את המחוור הזה עשרים וארכעה... בדף שלפניו כתבי ספרי התנ"ז. סכום כל ספר וחציו. בשני הדרפים הקוראים מאותו קוונטוס — הפטרות: יה'כ"פ? — נה...יא-ג...; סוכות? — זכ' יד...יב-יג...; הנכה — מל"א ח, סג-סו; חנוכה — מל"א דנא .. ח, ב-יא...; זכור — ..שם"א טו...; פרה — יה' לו, כה...; החודש — מא,כו-מכ.ג... לדרכו דיויס, דפים אלו שייכים בספר הפטורות הגדול B.17,38. תודתי לפروف' יהלום, שבדק את כתבי היד, ואישר קביעה זו. הפטורת לימים המוחדים ב-17,38 מקומות בין דפי A 42,2.
- תרגומים הפטורות סוף דברים ואחרכך של הפטורות ארבע פרשיות. ראה: פריד, הפטורת אלטרנטטיבות, סיני סא, עמ' רפו, העלה 101. בסוף מיפוי הפטורת הסדר 'עוד נגע אחד' (שם' יא, א). אולי זו הפטורה אלטרנטטיבית שנרשמה בעמוד האחרון.
- N. Fried, 'Some Further Notes on *Haftarah Scrolls*', (19640) פורסם על-ידי פריד, (Textus 6 [1968], pp. 118-126 T-S B 17,25).
- [2934] פ 6H 5,1
- הערה על הפטורה נשמה בשולי ספר ישעה. [19642] ס Misc 3.108
- מגילת הפטורות. הוזכרה אצל מאן-זונה, בכינוי 'CL'. [2949] פ Misc 26.62
- הערות על הפטורה שנרשמו בשולי חומש בראשית. שלושה טורים. ניקוד, טעמים וקצת מסורה. [2950] פ Misc 27.1,4
- שלושה טורים. ניקוד וטעמים. [2950] פ Misc 27.3,14
- סימון הפטורה בשולי מקרא. [24712] ס NS 20.3
- שני דפים. 3 טורים. ניקוד, טעמים, מסורה קצרה. כוללים גם: שבת וחודש: יה' מו, א-ז; זכור: שם"א טו, ב-ט+טו, ב; פרה: יה' לו, כה-לה...; החודש: ..מ.ב, אה+מד, ז??... לא, זי-לב, ב+לב, נב; עשר העשר: מל' ג, י-ז+כב; ויוושע: שר' ה, א-כ...;
- הפטורת בשולי ספר בראשית. כנראה אותו כתבי-היד כמו NS 74.27. [26015] ס NS 73.15
- הפטורת בשולי ספר בראשית. שני טורים. ניקוד וטעמים. [26016] ס NS 74.27
- לא מצאתי בشرط במקון לצלומי כי' ומוכא ע"פ קטלוג דיויס. על-פי קטלוג דיויס, כתבי-היד מיל הפטורות לשבות הנחמה: יה' לט, ה-ז; יש' מ, ב-ד; מט, יח, נא, יד-טז; נד, ג-ה. לדברי דיויס, כתבי-היד מilsים את B 17,38.

[34]

- [3092] דף קרווע, שלושה טורים, ניקוד וטעמים, בכתב הדור. הובא אצל פריד, הפטרות, NS 80.50
סני סא, עמ' רעג, בשם ב' ריצ'לר (ומכונה שם NS 80.20).
- [20799] ס פסוק ותרגום. הובא אצל פריד. טקסטוס 6 (1968), עמ' 124, בשם י' ייבין. NS 106.1
- [3980] דף אחד (כתב מצדו האחד בלבד?), 23 שורות. ניקוד וטעמים. NS 115.175
- [4590] הערכה על הפטורה שנרשמה בשולי ספר ישעה. NS 161.302
- [4670] דף אחד שני צירוי. שני טורים. פסוק מנוקד ותרגום. זהה על-ידי ב' לפלא. NS 172.169
- [4670] רשותה הפטרות בספר בדבר, כל סדר והתחלה הפטרתנו. דף קטן הכתוב משני צדיו. זהה על-ידי ב' לפלא. NS 172.166
- [4701] דף אחד משני צירוי. שתי הפטרות מספר שונים, אלה ראשונה בפסוק ותרגום. NS 208.30
מר ב' אליזר הפנה אותו ל��יע זה.
- [4730] רשותה הפטרות לספרי בראשית ושמות. ציינו התחלות הפטרתנו וסופהן. רוב הפטרות בנות 3-6 פסוקים. מלות הקישור בערבית. הקטוע זהה על-ידי ב' לפלא. NS 224.182
- [34254] ס קרע מגילת הפטרתנו. זהה על-ידי ב' לפלא. ארבעה טורים, הצד השני חלק. AS 66.68
הכתוב חופף בחלקו למגילת הפטרות B 17,25, וכן אין זו אותה מגילה.
- [15200,169] ס Wm Bibl. 1,20a [ויעש]: שור, י...יד-לא; [עוצרת בתוריישר [ונכתב] בסדר וזכור אלהים את נח גם בשבעות וגם בסדר זה [בר] ה, א] מפטרין בחבקוק ג';
[דבר] — בירימה.
- [30248] T-S B 17 [בסוגרים: כינוי הקטוע אצל מאן)] — טור אחד, 19 שורות. ניקוד. מלים ראשונות בפסוק ותרגום. C6) 1
- (C35, C45?) 7 ; 6-4 ; (C8) 3 ; (C42) 2 — שני טורים, 31-30 שורות. ניקוד וטעמים. פסוק ותרגום.
- טור אחד. קטן, 11 שורות. בכתב גדול. פסוק ותרגום. C19) 9 ; (C23) 18 ; (C22) 17 ; (C21?) 16
מאן ואילך — הפטרות בלבד ללא תרגום.
- (C15) 12 — 12 שורות מרובע. מסורה גדולה וקטנה.
- (C7) 15+14 — שני קראים מאוחז ד'. שלושה טורים; ניקוד טעים ומסורה. כתוב מרווח.
- (C26) 19 — טור אחד, 13 שורות; ניקוד טעים ומסורה. דומה לקודמי בצורתו אך אין זה זהה להם.
- 12 שורות. מרובע. אויל המשך של קטוע 19.
- 21 שורות. מרובע. מסורה קטנה. לאחר הפטרת זהות הברכה מצויה התחלה של הפטרה נוספת, כנראה לשבת ראש חדש (יח' מ, א...).
- (C3) 22 — שלושה טורים, לא מסורה. 29-27 שורות. צפוף, מרווח. פורסם על-ידי אברהמס (I. Abrahams, 'A Group of Genesis Haftaroth', *Festschrift.. David Simonsen*, Copenhagen 1923, pp. 77-80).
- 23 שלושה טורים, ניקוד וטעמים. פורסם ע"י אברהמס ('Some Triennial Haftaroth', *Oriental Studies dedicated to Paul Haupt*, Baltimore & Leipzig 1926, pp. 1-2).
- 24 שלושה טורים, 28 שורות. ניקוד וטעמים. דומה לקטוע 22. בסוף הפטרות התורה הפטרה לשבת ר'יח': מ, א-ב..
- 25 מגילת הפטרות. פורסמה על-ידי פריד וייבין. טקסטוס 3 (1963), עמ' 129-131.
- (C27+C28) 26 — טור אחד, 13 שורות. כתוב גדול. אויל המשך של קטוע 19.

[35]

- (C20) 27 — טור אחד, 12 שורות.
- (C38+C24) 28 — טור אחד, 13 שורות. כנראה המשך של קטוע 27.
- (C31) 30 — שלשה טורים. ניקוד וטעמים. כתוב הזרה. משלימים את ספר הפטרות הגדול שבקטע 38. 31 — שלשה טורים. כתוב צפוף. דומה לקטוע 22. לאחר הפטרות התורה: ש' ה, ..כג-לא;
- 32 — שלושה טורים. לפחות 27 שורות. כתוב צפוף; א-ג, א-ג+צפ', ג, כ; דבורי: י'ר, א, א-ג+ד, ד; שמעו: י'ר, ב, ד-יא+ד, ב; איכה: א, א-כט+ג; נחמו: מ, א-ט+מא, כו; ותאמר: מט, י-ד-כט+גב, ז; עונה: נ-ה, א-נה, ב, ג-גיט; א-כט+ג; נא, י-ב-טו ...
- (C17) 34 — שני טורים, 29 שורות. ניקוד וטעמים. פסוק ותרגום. דומה לקטעים 2-9, אך אין זה זהה.
- (C5) 35 — כתוב עברית: 'גמליה הדה תלמלהה' גדויל, שלושה טורים.
- שלושה טורים, 21 שורות. לא ניקוד וטעמים. ז' ליצין קרי. הפטרות באות כמעט תמיד ברצף לא דילוג (השוואה מקבילה לאותן הפטרות עם דילוגים בקטע 32).
- (C32+C33+C34) 37 — טור אחד, 13 שורות. ניקוד וטעמים. מסורה גדולה. דומה לקטוע 19.
- (C11+C12+C13+C14) 38 — הקוביץ הגדול ביחסו, הכל כולל כמעט את כל התורה — קטעים מכל דל. שלשה טורים. כתוב הדור. לאחר הפטרות התורה: [החוודש]: מב, ..ג-ה...; פסח: יה' ה, ..י-יב...; פסח: יט, א-ב-יא-כד-כח; שבעות: חב' ג, א-יג-ט...; [שבות הפורענות]: י'ר, א, א-ח...; י'ר, ב, ..ז-צ...; י'ר, לה, כה - לט, ג-ה...; [שבות הנחמה]: נחמו: מ, א-ב...; [ותאמר]: מט, ..טו-ט. צ-כא+כג...; א-כג...; נא, י-ב-ט...; רני, נד, ..ב-ג...; קומי: ס, ..ב-ד-ה. שות: סב, ..ד-ה. שבה: כה-כג כתוב בצורת 'מקוצר וועליה', ככל הנראה אין זו הפטורה, אלא פסוקי הסיום של הנביים, שמטרתם לשותה לספר הפטרות סיום של ספר נביים.
- (C9) 39 — יפה. שלושה טורים. בפטרת שמota סימן סדר ליד צו, ג.
- .32+... 22 שורות? דומה לקטעים 22 ו-32. — 40